

รายงานการเข้าร่วมสัมมนา เรื่อง ประสบการณ์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

โดย ผศ.นันทิศา อนันตชัย

เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2565 QUVAE (Research and Publication) ได้จัดสัมมนาในหัวข้อ ประสบการณ์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิทยากร ดร.จารุณี อินทฤทธิ์ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการเข้าสัมมนาครั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ซึ่งจะสามารถนำมาต่อยอดในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปความรู้ได้ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยในสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่สนใจในทางการแพทย์ เนื่องจากช่วยให้สามารถเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาได้ถ่องแท้ และต่อเนื่องสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิควิธีต่างๆ มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

โปรแกรมช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ปัจจุบันมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวนมาก ทั้งนี้ ดร.จารุณี (วิทยากร) ได้แนะนำโปรแกรมที่สามารถใช้ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถใช้กับข้อมูลภาษาไทยได้ ได้แก่ HyperRESEARCH, MAXQDA, Quairus*, NVIVO และ ALLAS.ti ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้จะมีคลิปวิดีโอสาธิตให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาวิธีการใช้โปรแกรมช่วยวิเคราะห์ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายหากต้องการใช้โปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถเลือกได้ว่าจะเสียค่าใช้จ่ายหรืออาจวางแผนการวิจัยและเก็บข้อมูลแล้วเข้าใช้โปรแกรมในลักษณะทดลองใช้ในระยะเวลาจำกัด Trial

หลักการใช้โปรแกรม คือ การนำโปรแกรมช่วยวิเคราะห์มาเป็นเครื่องมือในการช่วยเรียบเรียง แจกแจง และจัดระเบียบข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมมาได้ อย่างไรก็ตาม นักวิจัยจะต้องเป็นผู้วางกรอบในการศึกษาและกำหนดตัวแปร กำหนดรหัส คัดวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ผลที่ได้จากโปรแกรมเรียบเรียงถ้อยคำ การบรรยายข้อสรุปต่างๆ อีกครั้งเพื่อผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์

ความสามารถของโปรแกรม ช่วยนักวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ ดังนี้

- 1) ช่วยให้การ Coding ง่ายขึ้น โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดรหัสและเลือกข้อมูลที่มีมาใส่จัดกลุ่มได้ง่ายขึ้น
 - 2) ช่วยจัดเก็บ Memo บันทึกสำคัญที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยสามารถจัดพิมพ์ลงในโปรแกรมได้ข้อมูลบันทึกจะถูกจัดระเบียบแยกตามวันเดือนปีทำให้ง่ายต่อการค้นหา
 - 3) ช่วยจำแนก case โดยสามารถหาคำสำคัญที่เกิดขึ้นที่สอดคล้องกับการวิจัยได้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถหาความถี่ของข้อมูลที่ได้ และเลือกนำเสนอในรูปแบบนับคำ หรือ chart
- ตัวอย่างขั้นตอนวิธีการใช้โปรแกรม
- 1) ถอดเทปข้อมูลโดย จัดเตรียมข้อมูล เช่น ถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์แล้วนำไปจัดพิมพ์เป็นไฟล์ Microsoft word เพื่องานต่อการนำเข้าข้อมูลโปรแกรม
 - 2) นำเข้าไฟล์โดยแยกไฟล์ตามผลการสัมภาษณ์ รายบุคคล ราย Focus group หรือ ตาม case study ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมาได้
 - 3) Coding สร้าง code เลือกคำบางคำมาใช้เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล อาจเป็นคำ (Words) เป็นประโยคสั้นๆ เป็นแนวคิด (Concept) ก็ได้โดยพิจารณาจากประเด็นหลักที่ได้ข้อมูล ตามคำพูด Key word แล้วดึงข้อความที่เกี่ยวข้องกับ Code ที่ตั้งไว้มาใส่ในโปรแกรม
 - 4) ทำข้อสรุปชั่วคราวและตัดทอนข้อมูล
 - 5) วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอ ในรูปแบบตาราง แผนภูมิ เครือข่ายเหตุผล รวมทั้งจัดประเภทคำ ความคิดความเชื่อ
 - 6) ประมวลผลโดยการค้นหาแบบแผน การจัดกลุ่ม การวิเคราะห์ปัจจัย การระบุความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีกับสิ่งที่ค้นพบ
